

Tekijänoikeuden panttaus – julkivarmistuksen kehittäminen oikeusvertailevassa viitekehyksessä

OT00BE35 Rahoitus ja vakuudet
ON-työ

Laatija:
Julia Mustakallio

14.4.2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: Rahoitus ja vakuudet

Tekijä: Julia Mustakallio

Otsikko: Tekijänoikeuden panttaus – julkivarmistuksen kehittäminen oikeusvertailevassa viitekehyksessä

Ohjaaja: Teemu Juutilainen

Sivumäärä: VIII + 25 sivua

Päivämäärä: 14.4.2026

Tutkimus käsittelee tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen puutteita Suomen oikeudessa. Julkivarmistus on edellytys sivullisia sitovalle panttaukselle. Tekijänoikeuksien määrän kasvu viime vuosikymmenten digitalisaation myötä sekä niiden taloudellinen merkitys erityisesti yritysten rahoituksen kannalta viittaavat siihen, ettei Suomen oikeuden nykytila vastaa tekijänoikeuksien ja rahoitusmarkkinoiden tarpeita. Tutkimus on tarpeellinen, sillä voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista tekijänoikeuden panttausta sivullisia sitovasti.

Tutkimus on taustoittavalta osaltaan lainopillinen eli oikeusdogmaattinen, ja sen keskeisenä menetelmänä toimii oikeusvertailu. Lainopin ja oikeusvertailun avulla kartoitetaan mahdollisuuksia lainsäädännön kehittämiseksi de lege ferenda -tutkimuksella ja esitetään kannanottoja Suomen oikeuden kehittämiseksi oikeusvertailevassa viitekehyksessä. Lähdeaineistona käytetään kansallista ja ulkomaista lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta sekä mallilakeja ja hankkeita, jotka voidaan nähdä niin sanottuna soft law -säätelynä.

Tutkimuksessa ilmenee, että mallilait ja erilaiset hankkeet puoltavat yhdenmukaisemman vakuusoikeudellisen järjestelmän luomista sekä yleisellä tasolla että erityisesti aineettomien oikeuksien, kuten tekijänoikeuden, osalta. Eri oikeusjärjestelmien tarkastelu tuo esiin käyttökelpoisia vaihtoehtoja tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistukselle. Eniten kannatusta saanut keino on rekisteri, johon vakuusoikeudet voidaan kirjata siten, että kirjaus on sivullisten havaittavissa. Rekisteröintikäytäntö ja soft law -säätely painottuvat yleiseen vakuusrekisteriin, mutta käytössä on myös tekijänoikeuslajikohtaisia rekistereitä sekä yleinen tekijänoikeusrekisteri.

Tutkimustulosten perusteella keskeinen johtopäätös on, että lainsäädäntömuutos tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen mahdollistamiseksi olisi Suomessa tarpeen. Tutkimuksessa arvioidaan tekijänoikeusrekisterin ja yleisen vakuusrekisterin käyttökelpoisuutta, tarkoituksenmukaisuutta sekä perustamisen ja ylläpidon kustannuksia suhteessa saataviin hyötyihin. Uudistuksen toteutuminen riippuu pitkälti lainsäätäjän valmiudesta ja halukkuudesta käynnistää lainsäädännön uudistusprosessi. Rekisterijärjestelmän osalta tämä edellyttää rekisterinpitäjän rakenteellisia muutoksia, joiden toteuttaminen voi viedä aikaa. Tutkimuksessa esitetään lisäksi ehdotuksia siitä, millainen lainsäädäntö mahdollistaisi tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen mahdollisimman tehokkaasti, oikeusvarmasti ja läpinäkyvästi.

Avainsanat: panttaus, tekijänoikeus, julkivarmistus, rekisteröinti, oikeusvertailu

Sisällys

Lähteet.....	V
Lyhenteet	VIII
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimusaihe ja tutkimuksen taustaa	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	1
1.3 Tutkimusmenetelmät ja -lähteet	2
2 Panttikelpoisuudesta ja tekijänoikeudesta Suomessa	4
2.1 Panttauksesta ja panttikelpoisuudesta	4
2.2 Tekijänoikeuden ja panttikelpoisuuden suhde	5
2.3 Suomen oikeuden kehittämistarpeet	6
3 Kansainväliset sääntelyhankkeet ja mallilait	9
3.1 EBRD – yleinen vakuusoikeuksien harmonisoinnin mallilaki	9
3.2 UNCITRAL – aineettomien oikeuksien vakuuskäytön harmonisointi	10
4 Tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistus Euroopassa	13
4.1 Tanskan henkilökohtaisen omaisuuden rekisteri	13
4.2 Belgian yleinen rekisteri irtaimen omaisuuden vakuusoikeuksille.....	14
4.3 Ranskan tekijänoikeuslajikohtaiset rekisterit	16
4.4 Italian usean tekijänoikeusrekisterin järjestelmä	18
5 Suomen oikeusjärjestelmän kehittäminen	21
5.1 Tekijänoikeusrekisteri.....	21
5.2 Vakuusoikeuksien rekisteri.....	22
5.3 Lainsäädännön kehittäminen.....	22
6 Johtopäätökset.....	24

Lähteet

Kirjallisuus

- Calnan, Richard, What makes a good law of security?, s. 451–486 teoksessa Dahan, Frederique (ed), Research Handbook on secured Financing in Commercial Transactions. Edward Elgar Publishing 2015.
- Dahan, Frederique, The EBRD's Experience in Secured Transactions Reform: How Can Outsiders Help?, s. 445–464 teoksessa Gullifer, Louise – Akseli, Orkun (eds), Secured Transactions Law Reform: Principles, Policies and Practice. Hart Publishing 2016.
- Dirix, Eric, The Belgian Reform on Security Interests in Movable Property, s. 391–404 teoksessa Gullifer, Louise – Akseli, Orkun (eds), Secured Transactions Law Reform: Principles, Policies and Practice. Hart Publishing 2016.
- Dirix, Eric – Sagaert, Vincent, The New Belgian Act on security rights in movable property. European property law journal 3(3) 2014, s. 231–255.
- Harenko, Kristiina – Niiranen, Valtteri – Tarkela, Pekka, Tekijänoikeus. 2., uudistettu painos. Talentum Pro 2016.
- Haselmann, Rainer – Pistor, Katharina – Vig, Vikrant, How Law Affects Lending. The Review of Financial Studies 23(2) 2010, s. 549–580.
- Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.
- Husa, Jaakko, Valkoista yksisarvista pyydystämässä vai mörköä paossa – oikeaa oikeusvertailua? Lakimies 5/2010, s. 700–718.
- Juutilainen, Teemu, Secured Credit in Europe: From Conflicts to Compatibility. Bloomsbury Publishing Plc 2018.
- Juutilainen, Teemu, Security Rights in Intellectual Property in Finland, s. 353–372 teoksessa Kieninger, Eva-Maria (ed), Security Rights in Intellectual Property. Springer International Publishing 2020.
- Kaisto, Janne, Tekijänoikeudesta panttauksen ja ulosmittauksen kohteena. Edita Publishing Oy 2002.
- Leskinen, Minni, De lege ferenda -tutkimuksesta metodina ja tieteenä. Lakimies 7–8/2022, s. 1158–1185.

- Love, Inessa – Pería, María Soledad Martínez – Singh, Sandeep, Collateral Registries for Movable Assets: Does Their Introduction Spur Firms' Access to Bank Financing? *Journal of Financial Services Research* 49(1) 2016, s. 1–37.
- Rahnasto, Ilkka, Tekijänoikeuden panttaus. *Defensor Legis* 1/1997, s. 553–563.
- Ricolfi, Marco, Security Rights in Intellectual Property in Italy 2020, s. 439–467 teoksessa Kieninger, Eva-Maria (ed), *Security Rights in Intellectual Property*. Springer International Publishing 2020.
- Riffard, Jean-Francois, The Still Uncompleted Evolution of the French Law on Secured Transactions Towards Modernity, s. 369–390 teoksessa Gullifer, Louise – Akseli, Orkun (eds), *Secured Transactions Law Reform: Principles, Policies and Practice*. Hart Publishing 2016.
- Riis, Thomas, *Intellectual Property Law in Denmark*. Second revised edition. Kluwer Law International 2009.
- Séjean, Michel – Binctin, Nicolas, Security Rights in Intellectual Property in France 2020, s. 373–393 teoksessa Kieninger, Eva-Maria (ed), *Security Rights in Intellectual Property*. Springer International Publishing 2020.
- Storme, Matthias E. – Malekzadem, Jasmine, Security Rights in Intellectual Property in Belgium, s. 119–146 teoksessa Kieninger, Eva-Maria (ed), *Security Rights in Intellectual Property*. Springer International Publishing 2020.
- Tammi-Salminen, Eva, *Esinevakuusoikeuden perusteet*. Talentum Pro 2015.
- Tepora, Jarno – Kaisto, Janne – Hakkola, Esa, *Esinevakuudet*. 2., uudistettu painos. Kauppakamari 2016.
- Tosato, Andrea, Security Interests over Intellectual Property Rights in Italy: Critical Analysis and Reform Proposal, s. 259–284 teoksessa Bazinas, Spyridon V. – Akseli, Orkun (eds), *International and Comparative Secured Transactions Law*. Hart Publishing 2017.

Muut lähteet

- AIPPI, *Security Interests over Intellectual Property*. Denmark 2016.
<https://usercontent.one/wp/www.aippi.dk/wp-content/uploads/2016/04/AIPPI-Security-interests-over-intellectual-property-rights.pdf> (Luettu 12.2.2026).
- Contracting Parties/Signatories, Berne Convention (Total Members:182). WIPO-Administered Treaties.

https://www.wipo.int/wipolex/en/treaties/ShowResults?search_what=C&treaty_id=15 (Luettu 10.4.2026).

EBRD Model Law on Secured Transactions. European Bank for Reconstruction and Development 1994.

Tieteen termipankki, AIPPI, kirjoittanut Marcus Norrgård.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:AIPPI> (Luettu 21.2.2026).

UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions: Supplement on Security Rights in Intellectual Property. United Nations 2010.

https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/10-57126_ebook_suppl_sr_ip.pdf (Luettu 4.2.2026).

Tekoälyn käyttö

Käytetty Microsoft Copilot ja ChatGPT -tekoälyjä apuvälineenä joidenkin ulkomaalaisten lähteiden, kuten oikeuskirjallisuuden ja lakien kielen kääntämiseen suomeksi.

Lyhenteet

AIPPI	International Association for the Protection of Intellectual Property
CLLS	City of London Law Society
EBRD	European Bank for Reconstuction and Development
EU	Euroopan Unioni
PatenttiL	patenttilaki (550/1967)
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
SIAE	Società Italiana degli Autori ed Editori, The Italian Society of Authors and Publishers
TekijäL	tekijänoikeuslaki (544/2019)
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
VJML	laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä (1578/1992)
WIPO	World Intellectual Property Organization
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaihe ja tutkimuksen taustaa

Viime vuosikymmenten digitalisaatio on lisännyt aineettoman omaisuuden, erityisesti tekijänoikeuden alaisten teosten, määrää merkittävästi. Tekijänoikeuksien taloudellinen arvo kasvaa jatkuvasti, ja ne voivat muodostaa koko yritystoiminnan perustan.¹ Aineettomista oikeuksista juuri tekijänoikeuden hyödyntäminen rahoituksen saamiseksi on ongelmallista, koska sen panttauksen sivullisittovuutta turvaavaa julkivarmistuskeinoa ei ole kehitetty, eikä voimassaoleva lainsäädäntö mahdollista sitä.² Tutkimus käsittelee Suomen oikeuden ja lainsäädännön muutoksen kehittämistarpeita tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen puutteellisuuden näkökulmasta kansainvälisessä oikeusvertailevassa viitekehyksessä.

Tekijänoikeuden panttauksen mahdollisuus ja sen julkivarmistuksen puutteellisuus on tunnistettu Suomen lisäksi useissa muissakin oikeusjärjestelmissä. Joissakin valtioissa tähän on reagoitu lainsäädäntöä kehittämällä. Tekijänoikeuden panttikelpoisuutta itsessään on tutkittu melko paljon suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa.³ Kuitenkin panttauksen julkivarmistuksen kehittämiseen ja kansainväliseen vertailuun tähtäävä lainsäädännön päivittämisen tutkimus on vähäisempää. Tekijänoikeuksien määrän kasvu ja niiden merkittävyys etenkin yritysten rahoituksen saamisen näkökulmasta viittaavat siihen, ettei Suomen oikeuden nykytila vastaa tekijänoikeuksien ja rahoitusmarkkinoiden tarpeita. Tutkimuksen tavoitteena on löytää käyttökelpoisia vaihtoehtoja Suomen oikeusjärjestelmän kehittämiseen ja oikeustilan selkeyttämiseen.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistus olisi tarkoituksenmukaisesti toteutettavissa Suomen oikeudessa. Tutkimuskysymystä täsmennetään kahdella alakysymyksellä: mikä julkivarmistustapa olisi oikeusvertailevan tarkastelun perusteella Suomen oikeuden nykytilaan sopivin, ja millaisia lainsäädäntömuutoksia julkivarmistuksen toteuttaminen edellyttää. Näihin kysymyksiin pyritään vastaamaan aluksi tutkimalla Suomen oikeuden nykytilaan ja sitten tarkastelemalla UNCITRALin ja EBRD:n hankkeita ja mallilakeja yleisesti vakuusoikeuksista ja

---

¹ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 3–4.

² Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 69.

³ Ks. esimerkiksi Rahnasto 1997 ja Kaisto 2002.

aineettomien oikeuksien vakuuskäytöstä. Tutkimuksessa vertaillaan eri Euroopan valtioiden lainsäädäntöä ja käytössä olevia järjestelmiä panttauksen julkivarmistuksen toteuttamiseksi, ja miten julkivarmistus on mahdollistettu tekijänoikeuden kohdalla.

Aiheen rajaus Euroopan valtioista Tanskan, Belgian, Ranskan ja Italian tarkastelemiseen toteuttaa tutkimuksen tavoitetta löytää käyttökelpoisia vaihtoehtoja tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen kehittämiseksi. Vaikka mahdollisia toimivia ratkaisumalleja on löydettävissä muistakin valtioista, rajaus eurooppalaiseen viitekehykseen on tarpeellinen asian käsittelyn laajuuden ja rajauksen takia. Koska kaikki tarkasteltavat valtiot ovat liittyneet Bernin yleissopimukseen kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (SopS 79/1986), niiden tekijänoikeudellisen sääntelyn peruslähtökohdat ovat pääosin samat.⁴ Tanskan ja Belgian käsittely tukee UNCITRALin ja EBRD:n mallilakien ja hankkeiden sääntelykehystä yleisemmin vakuusoikeuksien julkivarmistuksen kehittämiseksi. Ranskan ja Italian järjestelmät, jotka poikkeavat jokseenkin mallilaeista ja hankkeista, kohdistuvat lainsäädännön mahdollistamaan tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuskeinoihin. Tämä tukee itsessään tutkimuksen tavoitetta, sillä rajaus kohdistuu tekijänoikeuden panttauksen.⁵

Koska aihe rajautuu tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen kehittämiseen, tutkimuksessa ei käsitellä valtioiden vakuusoikeudellisia järjestelmiä sen laajemmin kuin on tarpeen tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Vakuusoikeuksien julkivarmistuksen keinoja on kuitenkin välttämätöntä tarkastella myös yleisemmällä tasolla. Yritysten tarve tekijänoikeuden panttauksen mahdollisuudesta on korostuneempi kuin yksityishenkilön, minkä vuoksi tutkimus suuntaa tarkastelua erityisesti yritysten ja yritysrahoituksen tarpeisiin.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja -lähteet

Taustoittavana tutkimusmenetelmänä käytetään lainoppia eli oikeusdogmatiikkaa, kun tarkastellaan Suomen ja muiden oikeusjärjestelmien oikeutta. Oikeudellisten tekstien ja oikeusnormien merkityssisällön tutkiminen on tarkoituksenmukaista, sillä tutkimus kohdistuu voimassa olevaan oikeuteen.⁶ Lainopin käyttö on edellytyksenä sille, että on mahdollista

---

⁴ Ks. Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 10, Bernin yleissopimuksesta. Ks. lisäksi Contracting Parties/Signatories, Berne Convention, Bernin yleissopimukseen liittyneistä valtioista.

⁵ Rajaus EU:n jäsenvaltioihin antaa myös mahdollisuuden esittää kannanottoja EU:n laajuiselle tekijänoikeuksien vakuuskäytön harmonisoinnille.

⁶ Hirvonen 2011, s. 36–37.

tutkia lainsäädännöllistä nykytilaa ja sen puutteita sekä kehittämistarpeita. Lainopillisen tutkimuksen kautta tehdään oikeusvertailua eri oikeusjärjestelmien välillä.⁷

Lainopin ja oikeusvertailun avulla kartoitetaan mahdollisuuksia lainsäädännön kehittämiseksi de lege ferenda -tutkimuksella. De lege ferenda -tutkimuksen muotona käytetään etenkin lainopillista, mutta myös oikeuspoliittista tutkimusmuotoa.⁸ De lege ferenda -tutkimuksen lähteinä hyödynnetään soveltavaa oikeusvertailua, jonka avulla tutkitaan, miten muiden valtioiden lainsäädäntö mahdollisesta tekijänoikeuden julkivarmistuskeinosta soveltuisi Suomen oikeusjärjestelmään. Tutkimus hyödyntää lisäksi eri kansainvälisten hankkeiden lainsäädännön muutosehdotuksia, joista olisi mahdollista ottaa vaikutteita, kun arvioidaan Suomen lainsäädännön kehittämistä.⁹ Usean menetelmän avulla on mahdollista tutkia kattavasti lainsäädännön kehittämistarpeita ja löytää käyttökelpoisia ratkaisuja.

Oikeuslähteinä tukeudutaan ensisijaisesti lainsäädäntöön ja oikeuskirjallisuuteen sekä Suomen oikeuden että muiden oikeusjärjestelmien kohdalla. Lisäksi hyödynnetään erilaisia mallilakeja ja hankkeita, jotka voidaan nähdä niin sanottuna soft law -sääntelynä. Suomen oikeuden tarkastelu perustuu pääasiassa oikeuskirjallisuudessa esitettyihin kannanottoihin, sillä voimassa oleva laki ei säädä tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksesta millään tasolla. Aiheesta ei ole myöskään saatavilla suomalaista oikeuskäytäntöä.

Tutkimus alkaa aiheen taustoittamisella Suomen oikeuden näkökulmasta. Tämän jälkeen tarkastellaan EBRD:n mallilakia, joka on yleisempi vakuusoikeuksien yhtenäistämiseen tähtäävä sääntelymalli, ja UNCITRALin lainsäädäntöopasta, joka koskee aineettomien oikeuksien vakuuskäyttöä. Näiden jälkeen siirrytään oikeusvertailevaan osioon. Kunkin yhteydessä esitetään de lege ferenda -tutkimuksellista pohdintaa, jonka pohjalta arvioidaan Suomen oikeuden kehittämismahdollisuuksia erilaisten rekisterijärjestelmien kautta. Lisäksi arvioidaan, millainen tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen mahdollistama lainsäädäntö voisi olla. Lopuksi kootaan yhteen tutkimuksessa esiin nousseet johtopäätökset.

---

⁷ Ks. Husa 2010, s. 715. Toisen asteen oikeusvertailu on tapa, jolla voidaan etsiä toimivinta ratkaisumallia useassa oikeusjärjestelmässä esiintyvän ongelman ratkaisemiseksi. Tämä tutkimusmenetelmä on ollut yleinen Euroopan harmonisointipyrkimyksissä.

⁸ Ks. Leskinen 2022, s. 1167, lisää de lege ferenda -tutkimuksen lainopillisesta ja oikeuspoliittisesta tyyppimuodoista.

⁹ Leskinen 2022, s. 1171.

2 Panttikelpoisuudesta ja tekijänoikeudesta Suomessa

2.1 Panttauksesta ja panttikelpoisuudesta

Panttaus on vakuuslaji, jonka tarkoituksena on mahdollistaa yksilön tai yrityksen rahoituksen saanti erilaisia hankintoja varten. Panttioikeus kohdistuu pantattavan esineen omistusoikeuteen, saamisoikeuteen tai aineettomaan oikeuteen. Se voi kohdistua näin ollen esineoikeuden lisäksi lähes mihin varallisuusoikeuteen tahansa.¹⁰ Panttioikeus esineeseen kohdistuvaan omistusoikeuteen suojaa pantinsaajaa sivullisiin nähden ja perustaa näin etuoikeuden vakuuskohteen arvoon sen realisoinnissa.¹¹ Jotta omaisuus olisi panttavissa, sillä tulee olla varallisuusarvoa ja sen tulee olla luovutuskelpoinen.¹² Panttikohteen tulee lisäksi olla yksilöitävissä.¹³

Julkivarmistus luo Suomen oikeudessa sivullisiin nähden tehokkaan panttioikeuden. Panttauksen julkivarmistustapoja ovat hallinnan siirto eli traditio, panttausilmoitus eli denuntiaatio sekä kirjaaminen. Traditiota käytetään erityisesti tavanomaiseen irtaimen esineeseen, joka voidaan luovuttaa käteispanntina pantinantajalta pantinsaajalle tai muulle panttauksesta tietoiselle ulkopuoliselle. Vaikka esinettä ei luovutettaisi kokonaan, riittävänä on pidetty sitä, ettei pantinantaja voi enää itsenäisesti määrätä esineestä.¹⁴

Denuntiaatio soveltuu tilanteisiin, joissa pantattava kohde on sivullisella ja panttausilmoitus tehdään tälle. Tällöin kohdetta ei voida siirtää traditiolla sivullisen hallinnan vuoksi. Denuntiaatiota käytetään myös tilanteissa, joissa panttikohdetta ei ole mahdollista siirtää traditiolla.¹⁵ Kirjaamisella tarkoitetaan erityislainsäädännön edellyttämää rekisterimerkintää viranomaisen ylläpitämään rekisteriin. Kirjaamista käytetään erityisesti aineettomien oikeuksien ja arvo-osuuksien panttauksessa.¹⁶ Esimerkiksi patenttilain (550/1967, PatenttiL) 44 §:n mukaan patentin panttauksesta tulee tehdä pyynnöstä merkintä patenttirekisteriin.

---

¹⁰ Tepora – Kaisto – Hakkola, 2016 s. 45–46.

¹¹ Tammi-Salminen 2015, s. 147.

¹² Tammi-Salminen 2015, s. 158. Ks. lisäksi Tammi-Salminen 2015, s. 162. Luovutuskelpoisuus on kiisteltyä siinä mielessä, ettei kaikkea luovutuskelpoista voida aina pantata.

¹³ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 55. Yksilöitävyys toteutuu panttaussopimuksessa, jossa tulee ilmetä se, mikä panttauksen kohde on.

¹⁴ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 48–49. Traditio voidaan toteuttaa myös niin, että esineeseen muodostuu yhteishallintasuhde.

¹⁵ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 49–51.

¹⁶ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 51. Rekisteröinnin lisäksi käytössä on erilaisia kiinnitysjärjestelmiä, kuten kiinteistökiinnitys. Kiinteistökiinnityksessä kirjaamisen suorittaa kirjaamisviranomainen, ja kiinteistöön kohdistuva panttikirja luovutetaan edelleen traditiolla pantinsaajalle.

2.2 Tekijänoikeuden ja panttikelpoisuuden suhde

Tekijänoikeus määritellään tekijänoikeuslaissa (404/1961, TekijäL). TekijäL 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen on tekijänoikeus teokseen.

Tekijänoikeus sisältää sekä taloudelliset oikeudet että moraaliset oikeudet. TekijäL 2 §:n mukaan taloudellisilla oikeuksilla tarkoitetaan tekijänoikeuden tuottamaa yksinomaista oikeutta määrätä teoksesta tietyin rajoituksin. TekijäL 3.1 §:ssä moraalisisilla oikeuksilla tarkoitetaan tekijän oikeutta tulla mainituksi teoksen yhteydessä. Kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti. Tätä kutsutaan tekijän isyysoikeudeksi.¹⁷ Lisäksi TekijäL 3.2 §:n mukaan teosta ei saa muuttaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, eikä sitä saa saattaa yleisön saataville loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Tässä on puolestaan kyse tekijän respekti- eli kunnioittamisoikeudesta.¹⁸ TekijäL 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolemasta. Tekijänoikeus ei ole rekisteröitävä oikeus, vaan se syntyy automaattisesti, kunhan teos ylittää teoskynnyksen eli on itsenäinen ja omaperäinen.¹⁹

Tekijänoikeuden panttauksella perustetaan tekijänoikeuteen kohdistuva arvo-oikeus.²⁰

Tekijänoikeuden luovutus ja ulosmittaus ovat herättäneet pohdintaa panttausmahdollisuuden näkökulmasta. TekijäL 28 §:n mukaan ellei ole sovittu toisin, tekijänoikeuden luovutuksensaaja ei saa luovuttaa oikeutta toiselle. TekijäL 42 §:n mukaan tekijänoikeutta ei voida ulosmitata tekijältä itseltään tai siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Rahnaston mukaan tekijänoikeus on ulosmittauskelpoinen vain, jos se on saatettu vaihdannan piiriin eli luovutuksensaajalle kuuluu edelleenluovutusoikeus.

Pantinantajalla tulee olla näin ollen edelleenluovutusoikeus ja pantinantajan tulee myös antaa edelleenluovutusoikeus pantinsaajalle.²¹ Näin ollen panttauksen edellyttämä luovutuskelpoisuus ja ulosmittauskelpoisuus voidaan katsoa toteutuvan tekijänoikeuden kohdalla.²² Myös panttikohteen yksilöitävyys on katsottu olevan hyvin määriteltävissä.²³

---

¹⁷ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 67.

¹⁸ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 70.

¹⁹ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 18.

²⁰ Kaisto 2002, s. 12.

²¹ Rahnasto 1997, s. 555.

²² Ks. Tammi-Salminen 2015, s. 164. Luovutuskelpoisuus kohdistuu tekijänoikeuden taloudellisiin oikeuksiin. Moraalisia oikeuksia ei ole mahdollista luovuttaa, eikä niillä ole vakuusarvoa.

²³ Rahnasto 1997, s. 562. Rahnaston mukaan ongelmia yksilöitävyyden kanssa voisi tulla tilanteissa, joissa teos ei ole vielä täysin valmis tai, jos tekijä luovuttaisi oikeutensa teokseen, joka on vielä valmisteilla. Oikeuksia on

Lisäksi, kuten edellä on todettu, tekijänoikeudella voi olla merkittäväkin taloudellista arvoa, minkä vuoksi panttikohteen varallisuusarvo täyttyy tekijänoikeuden kohdalla usein.

Erilaisia julkivarmistustapoja arvioitaessa voidaan todeta, ettei traditiota ole mahdollista toteuttaa pätevästi tekijänoikeuden kohdalla. Tekijänoikeus ei ole fyysinen kohde, joka olisi konkreettisesti siirrettävissä tai havaittavissa. Vaikka tekijänoikeus kohdistuisi esimerkiksi maalaukseen, pelkkä maalauksen siirto ei toteuta tekijänoikeuden siirtoa tehokkaasti.²⁴ Denuntiaation soveltuvuutta on pohdittu oikeuskirjallisuudessa mahdollisena tehokkaana tekijänoikeuden julkivarmistustapana. Panttausilmoitusta voidaan edellyttää tilanteissa, joissa ei ole olemassa sellaista esinettä, joka olisi siirrettävissä traditiolla.²⁵ Rahnasto kuitenkin katsoo, ettei denuntiaatio ole mahdollinen vaihtoehto, koska ei ole olemassa tahoja, jolle tekijänoikeuden panttauksesta voitaisiin ilmoittaa.²⁶

Rahnaston mukaan panttaussopimus voisi kuitenkin toimia tekijänoikeuden julkivarmistuskeinona. Tällöin osapuolten tulisi sopia siitä, ettei kumpikaan voisi käyttää tekijänoikeutta eli määräysvalta tekijänoikeuteen katkaistaisiin.²⁷ Tämä ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta ratkaisulta tekijänoikeuden kannalta, sillä käyttöoikeuden estyminen olisi merkittävä menetys tekijänoikeuden haltijalle. Tekijänoikeuden luonteen vuoksi tätä ei voida pitää kannattavana vaihtoehtona, sillä tekijänoikeuden hyödyntäminen voi olla koko yritystoiminnan perusta.²⁸ Kirjaaminen ei myöskään ole nykytilanteessa mahdollinen julkivarmistuskeino tekijänoikeuden panttaukselle, sillä rekisteriä, johon panttaus voitaisiin kirjata, ei ole.²⁹

2.3 Suomen oikeuden kehittämistarpeet

Suomen oikeuden ja etenkin oikeuskirjallisuuden kautta on tunnistettu joitakin mahdollisia järjestelyjä tekijänoikeuden panttaukselle ja sen vakuuskäytölle. Ainoa suoraan panttausmahdollisuuteen viittaava järjestely on tällä hetkellä tekijänoikeuden

---

kuitenkin mahdollista luovuttaa keskeneräiseen teokseen, joten vaikka tekijänoikeus syntyikin tekijälle, sen oikeudet siirtyvät luovutuksensaajalle teoksen valmistuttua.

²⁴ Rahnasto 1997, s. 556.

²⁵ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 51. Esimerkiksi osake, josta ei ole annettu osakekirjaa edellyttäisi denuntiaatiota.

²⁶ Rahnasto 1997, s. 554.

²⁷ Rahnasto 1997, s. 561.

²⁸ Ehdotetun tavan taustalla voidaan nähdä sekä juridisia että käytännön ongelmia.

²⁹ Tammi-Salminen 2015, s. 164.

yhtiöittäminen.³⁰ Yhtiöittämisen seurauksena yhtiön osakkeita voidaan käyttää vakuutena, jolloin julkivarmistus toteutuu osakkeiden panttaukselle tavanomaisella tavalla.³¹

Yhtiöittämisen tarkoituksenmukaisuutta voidaan kuitenkin pohtia sen kannalta, onko järjestely tarpeellinen vai seurausta puutteellisesta lainsäädännöstä. Lisäksi herää kysymys yhtiöittämisen kustannuksista ja siitä, olisiko kustannustehokkaampaa löytää jokin muu varma tapa, jolloin järjestelyyn ei tarvitsisi turvautua.

Vaikka julkivarmistuksen pakollisuudesta tekijänoikeuden panttauksen yhteydessä on esitetty oikeuskirjallisuudessa kriittisiä näkemyksiä ja pohdittu mahdollisuutta joustaa vaatimuksesta, tällaiselle ratkaisulle ei ole perustaa lainsäädännössä eikä oikeuskäytännössä.³² Joustamista on perusteltu sillä, että vakuusluovutus on katsottu sivullisia sitovaksi ilman julkivarmistusta.³³

Jos vakuusluovutus on katsottu näin sivullisia sitovaksi, sama periaate voisi ulottua tekijänoikeuden panttaukseen.³⁴ Koska panttauksen sivullissitovuuden edellytyksenä Suomen oikeuden nykytilassa on johdonmukaisesti pidetty julkivarmistusta, tutkimuksessa ei tarkastella panttauksen julkivarmistuksen poistamista tai heikentämistä mahdollisena ratkaisuna.³⁵

Tehokas tapa, jolla tekijänoikeus sellaisenaan kelpaa vakuudeksi, on sen kuuluminen yrityskiinnityslain (634/1984) 3 §:n mukaisen yrityskiinnityskelpoisen omaisuuden piiriin. Yrityskiinnitystä ei voida kuitenkaan pitää täysin riittävänä, sillä se ei ole kaikissa tilanteissa tarkoituksenmukaisin ratkaisu. Lain velkojien maksunsaantijärjestyksestä (1578/1992, VMJL) 5 §:n mukaan saatavalle, jonka vakuutena on yrityskiinnitys, jaetaan konkurssissa ennen muita saatavia 50 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta. VJML 3 §:n mukaan paremmalla etusijalla yrityskiinnitykseen nähden ovat kuitenkin muun muassa pantti- ja pidätysoikeuden haltijoiden saatavat.³⁶ Näin ollen yrityskiinnitys on suhteellisen epävarma vakuus, eikä sillä ole samaa etusijaa kuin panttioikeudella velallisen maksukyvyttömyystilanteissa.

Tekijänoikeuden panttauksen kehittäminen olisi tarpeellista myös siitä näkökulmasta, että kansainvälisesti ja EU:n jäsenvaltioiden välillä voisi olla yhdenmukaisempaa aineettomien

---

³⁰ Ks. Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 66. Yhtiöittämisessä on kyse oikeuksien siirtämisestä erilliselle osakeyhtiölle.

³¹ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 69.

³² Juutilainen 2020, s. 356.

³³ Tammi-Salminen 2015, s. 517. Ks. lisää vakuusluovutuksesta.

³⁴ Kaisto 2002, s. 27.

³⁵ Ks. esimerkiksi Kaisto 2002, s. 28.

³⁶ Ks. lisää Tammi-Salminen 2015, s. 422 yrityskiinnityksen asemasta maksukyvyttömyysmenettelyssä.

oikeuksien vakuuskäyttöä. Tekijänoikeuden panttaus ja sen sivullisittavuus tarvitsevat tehokkaan julkivarmistustavan, jota tekijänoikeuden haltija ja rahoittaja voisivat hyödyntää. Tällainen ratkaisu edellyttäisi lainsäädäntömuutosta. Seuraavaksi tarkastellaan erilaisia hankkeita ja mallilakeja, joiden avulla on mahdollista löytää ratkaisuja tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen puutteisiin ja lainsäädännön kehittämiseen.

3 Kansainväliset sääntelyhankkeet ja mallilait

3.1 EBRD – yleinen vakuusoikeuksien harmonisoinnin mallilaki

Yleisesti vakuusoikeuksien harmonisointia ja niiden sivullissitovuuden kehittämistä varten on laadittu mallilakeja. EBRD:n laatima mallilaki on kattava esitys vakuusoikeuksien käytön yhtenäistämisestä, ja sen tarkoituksena on muodostaa perusta kansalliselle lainsäädännölle, vaikka sitä ei niinkään ole luotu yksityiskohtaiseksi sääntelyksi sellaisenaan.³⁷ Mallilaki rajautuu liiketoiminnan tarvitsemiin vakuuksiin, ja sen tavoitteena on edistää vakuuksien julkisuutta rekisteröinnin avulla.³⁸ Mallilain 5.2 artiklan mukaan vakuus voi kohdistua kaikenlaiseen omaisuuteen tai oikeuksiin, mikä kattaa myös aineettomat oikeudet, tekijänoikeus mukaan lukien.³⁹

Mallilain 6.1 artiklan mukaan vakuus voi syntyä kolmella tavalla: rekisteröitynä vakuutena, myyjän pidätysoikeutena ja hallintaan perustuva vakuutena.⁴⁰ Tekijänoikeuden panttaus soveltuisi näistä parhaiten rekisteröitäväksi vakuudeksi, sillä hallintaan perustuva vakuus ei ole aikaisemman perusteella mahdollinen. Myyjän pidätysoikeus vastaa puolestaan enemmän omistuksenpidätystä kuin panttausta.⁴¹ Rekisteröinti on mallilain 8.1 artiklan mukaan tehtävä 30 päivän kuluessa vakuusinstrumentin⁴² eli tekijänoikeuden kohdalla panttaussopimuksen päiväämisestä.⁴³ Rekisteröinnin tulee olla nopeaa, ja se voidaan hylätä vain, jos rekisteröinti-ilmoitus ei täytä mallilain 8 ja 33 artiklan muotovaatimuksia tai jos 34.1 artiklan mukainen rekisteröintimaksu on maksamatta.

Mallilain 11 artikla käsittelee lisärekisteröintitilanteita, joissa valtioilla on jo käytössä erityinen rekisteri vakuusoikeuksien kirjaamiselle. Artiklan kommentaarin mukaan rekisteröidyt vakuudet tulee kirjata 8 artiklan mukaiseen rekisteriin, mutta jos vakuus on jo merkitty erityiseen rekisteriin, valtioiden tulee päättää edellytetäänkö rekisteröintiä

³⁷ EBRD Model Law on Secured Transactions 1994, johdanto-osa.

³⁸ EBRD Model Law on Secured Transactions 1994, johdanto-osa. Mallilaki on pyritty saattamaan sellaiseksi, että se vastaisi siviilioikeudellisia periaatteita Itä- ja Keski-Euroopan oikeusjärjestelmissä. Samalla se hyödyntää common law -järjestelmiä, jotka ovat kehittäneet käyttökelpoisia vaihtoehtoja nykyaikaisiin rahoitusratkaisuihin.

³⁹ Mallilain vakuuskelpoisuuden edellytykset vastaavat pitkälti Suomen panttikelpoisuuden edellytyksiä. Näitä edellytyksiä ovat muun muassa 5.3 artiklan luovutuskelpoisuus ja 5.5 artiklan yksilöitävyys.

⁴⁰ Engl. *a registered charge, an unpaid vendor's charge ja a possessory charge*.

⁴¹ Ks. omistuksenpidätyksestä esim. Tammi-Salminen 2015, s. 427–428.

⁴² Ks. lisää vakuusinstrumentista mallilain artikkelissa 7. Vakuusinstrumentin tulee olla kirjallinen asiakirja, yleensä sopimus.

⁴³ Ks. mallilain 8.4 artikla, jossa lisää siitä, mitä rekisteröinnin yhteydessä tulee ilmoittaa. Ilmoitettavia tietoja ovat muun muassa vakuusvelan ja vakuuskohteen yksilöinti.

molempiin.⁴⁴ Suomen tilanteessa tämä saattaisi johtaa päällekkäisyyteen olemassa olevien rekistereiden ja mallilain mukaisen rekisterin välillä. Tekijänoikeuden kohdalla tällaista ongelmaa ei olisi.

Mallilaki keskittyy yleisesti vakuusoikeuksien yhdenmukaistamiseen, eikä yksityiskohtaisesti aineettomien oikeuksien tai tekijänoikeuden vakuuskäyttöön. Se tarjoaa kuitenkin hyödyllisen vertailukohdan kansainvälisistä suosituksista ja ongelmakohdista, joihin on pyritty vastaamaan. Dahanin mukaan mallilakia on käytetty vakuusoikeudellisten uudistusten perustana useissa Keski- ja Kaakkois-Euroopan lainsäädäntöhankkeissa.⁴⁵ Suurin haaste lain toimeenpanossa on hänen mukaansa yleensä rekisterin perustaminen.⁴⁶ Tutkimusten mukaan vakuusoikeudellisen lainsäädännön uudistukset lisäävät pankkien luotonantoa ja vakuusrekisterin käyttöönotto parantaa yritysten pääsyä rahoituksen piiriin.⁴⁷ EBRD:n mallilaki tarjoaa hyvän pohjan tarkastella eri oikeusjärjestelmien kehittämiä ratkaisuja, joita voitaisiin hyödyntää myös tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksessa, erityisesti yleisen vakuusoikeuksien rekisterin kautta.

3.2 UNCITRAL – aineettomien oikeuksien vakuuskäytön harmonisointi

UNCITRALin vuonna 2010 julkaisema lainsäädäntöoppaan aineettomia oikeuksia koskeva lisäys esittää suosituksia niiden vakuuskäyttöä koskevan lainsäädännön päivittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi.⁴⁸ Oppaan merkittävin anti kansallisen tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen kehittämiseksi on sen esittämät keinot sivullissuojan tarkoituksenmukaiseen toteuttamiseen. Oppaan tavoitteena on vakuusoikeuden perustaminen yksinkertaisesti ja tehokkaasti. Lisäksi se pyrkii lisäämään varmuutta ja avoimuutta sekä vahvistamaan selkeitä etusijasäännöksiä.⁴⁹ Nämä ovat puutteita, joita Suomen oikeudessa esiintyy tekijänoikeuden panttauksen osalta.

Opas suosittelee yleisen vakuusrekisterin käyttöönottoa valtioissa, joissa erityisrekistereitä ei ole tai niitä ei haluta käyttää vakuusoikeuksien rekisteröintiin. Tekijänoikeuden panttaus voitaisiin tällöin rekisteröidä yleiseen vakuusrekisteriin, jolloin panttaus saavuttaisi

---

⁴⁴ Ks. lisärekisteröinnistä mallilain 33 artiklasta.

⁴⁵ Dahan 2016, s. 447.

⁴⁶ Dahan 2016, s. 449.

⁴⁷ Ks. esim. Haselmann – Pistor – Vig 2010, s. 550; Love – Pería – Singh 2016, s. 1 ja 13.

⁴⁸ UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions: Supplement on Security Rights in Intellectual Property (UNCITRAL IP Supplement) 2010, s.1.

⁴⁹ UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 35.

sivullissuojan.⁵⁰ Jos valtiossa on jo erityisrekistereitä, joiden kautta vakuusoikeudet voidaan kirjata sivullissuojan saavuttamiseksi, näiden rekistereiden asemaa ei tulisi heikentää. Opas ei suosittele kokonaan uusien rekisterien perustamista pelkästään aineettomien oikeuksien vakuusoikeuksien rekisteröintiä varten, mikä johtuu ilmeisesti rekisterin perustamisen kustannuksista. Mikäli valtiossa olisi päällekkäisiä rekistereitä, kuten erityinen aineettomien oikeuksien rekisteri ja yleinen vakuusrekisteri, lainsäädännön ei tulisi vaatia kaksoisrekisteröintiä molempiin rekistereihin. Jos erityisiä aineettomien oikeuksien rekistereitä on jo olemassa, voisi lainsäädäntömuutos, joka sallii vakuusoikeuksien kirjaamiselle kyseisiin rekistereihin, olla perusteltu.⁵¹

Oppaan suositus yleisen vakuusrekisterin puolesta perustuu useisiin syihin. Ensinnäkin se puoltaa ilmoituksenvaraista rekisteröintijärjestelmää.⁵² Ilmoituksenvaraisella rekisteröintijärjestelmällä tarkoitetaan tilannetta, jossa yleinen ilmoitus vakuusoikeuden perustamisesta rekisteröidään ennen tai jälkeen vakuussopimuksen tekemistä. Toinen käytössä oleva järjestelmä on asiakirjapohjainen rekisteröinti, joka tarkoittaa, että vakuussopimus itsessään rekisteröidään. Asiakirjapohjainen rekisteröinti on vallitseva käytössä ollut järjestelmä Euroopassa, kun taas esimerkiksi Yhdysvallat noudattavat ilmoituksenvaraista rekisteröintiä.⁵³

Oppaan mukaan yleinen vakuusrekisteri soveltuu mahdollisesti paremmin tuleville oikeuksille. Tätä puoltaa myös ilmoituksenvarainen rekisteröinti.⁵⁴ Lisäksi opas korostaa rekisteröintikustannusten ja rekisteröintiprosessin nopeuden merkitystä.⁵⁵ Yhden rekisterin käyttö olisi tehokasta tilanteissa, joissa vakuudenantaja omistaa useita aineettomia oikeuksia ja perustaa vakuuden näihin kaikkiin, jolloin yksi ilmoitus riittäisi.⁵⁶

Opas suosittelee, että valtio, joka haluaa panna täytäntöön sen suosittelman lain ja yhdenmukaistaa aineettomien oikeuksien ja vakuusoikeuksien sääntelyä, joko korvaa olemassa olevat vakuusjärjestelyt yhdellä järjestelmällä tai saattaa kaikki vakuusoikeudet samojen sääntöjen alaisiksi. Lisäksi sen mukaan aineettomaan oikeuteen kohdistuva

---

⁵⁰ UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 59. Rekisteröinti yleiseen vakuusrekisteriin perustuisi vakuusoikeutta koskevan ilmoituksen rekisteröintiin.

⁵¹ UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 55–56.

⁵² UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 60.

⁵³ Juutilainen 2018, s. 163–164. Englanninkielisessä oikeuskirjallisuudessa näistä käytetään usein termejä *notice filing* ja *transaction filing*.

⁵⁴ UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 63–64.

⁵⁵ UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 66.

⁵⁶ UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 67–68.

vakuusoikeus tulisi voida rekisteröidä aineettomien oikeuksien rekistereihin ainakin silloin, kun kyseiset oikeudet itsessään ovat jo rekisteröitävissä.⁵⁷ Tämä ei kuitenkaan sovellu Suomen tekijänoikeusjärjestelmään, sillä tekijänoikeudelle ei ole rekisteriä.

Oppaan perusteella yleinen ilmoituksenvarainen vakuusrekisteri olisi Suomen oikeuden nykytilassa suositeltavin vaihtoehto. Rekisterin perustaminen on kuitenkin huomattavan kallista verrattuna suppeampaan omaisuuskohtaiseen rekisterijärjestelmään, ja sen toteuttaminen edellyttäisi todennäköisesti uuden kansallisen lain säätämistä. Toisaalta oppaan esittämät yleisen vakuusrekisterin hyödyt puoltavat sen perustamista, sillä ne ulottuvat tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistusta huomattavasti laajemmalle, myös muihin vakuusoikeuksiin. Tällaisessa tilanteessa kansallisen vakuusoikeusjärjestelmän muutos olisi perustavanlaatuinen. Julkivarmistuksen jaottelu traditioon, denuntiaatioon ja kirjaamiseen saattaisi muuttua, jolloin kirjaamisesta tulisi vallitseva tai ainoa tapa saavuttaa sivullisia sitova panttioikeus.

---

⁵⁷ UNCITRAL IP Supplement 2010, s. 56–57.

4 Tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistus Euroopassa

4.1 Tanskan henkilökohtaisen omaisuuden rekisteri

Tanskassa tekijänoikeuden suojan syntyminen ei edellytä rekisteröintiä.⁵⁸ Tanskan rekisteröintilain *tinglysningsloven* (158/2006) 43 §:n mukaan asiakirjat, jotka koskevat henkilön irtainta omaisuutta tai henkilön varojen yleistä luovuttamista, on rekisteröitävä laissa erikseen säädetyissä tilanteissa. Rekisteröintilain 43 a §:n mukaan asiakirjojen rekisteröinti tapahtuu henkilökohtaisen omaisuuden rekisteriin *personbogen*. Rekisteriin voidaan rekisteröintilain 43 b §:n mukaan kirjata muun ohella esimerkiksi avioehtosopimuksia, joten se ei rajoitu pelkästään vakuusoikeuksiin.⁵⁹ Rekisteröintilain 47 §:n mukaan rekisteröinnin oikeusvaikutukset perustuvat siihen, että panttaus on rekisteröitävä, jotta se olisi pätevä ja antaisi suojan sivullisten vilpittömä mieltä ja oikeudenkäyntejä vastaan.

Tanskan lainsäädäntö mahdollistaa vakuusoikeuksien perustamisen myös aineettomiin oikeuksiin. Aineettomiin oikeuksiin voi luoda kahdenlaisia vakuuksia: yksilöitävän kohteen vakuuksia *underpant* ja muuttuvan omaisuusmassan vakuuksia eli niin sanottuja yritys kiinnityksiä *virksomhedspant*. Molemmat vakuustyytit on rekisteröitävä henkilökohtaisen omaisuuden rekisteriin, jotta ne saavuttavat sivullissitovuuden. Muuttuvan omaisuusmassan vakuudet kattavat Suomen yritys kiinnityksen tavoin useita yrityksen omistamia omaisuuseriä, mukaan lukien aineettomia oikeuksia.⁶⁰

Tanskan AIPPI-työryhmä⁶¹ on korostanut, että lainsäädännön tulisi kohdella eri aineettomia oikeuksia yhtenäisesti. Työryhmän mukaan sekä yksilöitävän kohteen että muuttuvan omaisuusmassan rekisteröitävät vakuudet tulisi olla käytettävissä vakuustyyppinä kaikissa valtiossa aineettomien oikeuksien osalta.⁶² Työryhmä on lisäksi huomauttanut, että rekisteröinti Tanskan henkilökohtaisen omaisuuden rekisteriin on tällä hetkellä kallista, mikä voi heikentää aineettomien oikeuksien käyttöä vakuutena. Kansainvälisesti työryhmä on

---

⁵⁸ Riis 2009, s. 25.

⁵⁹ Kiinteistöt rekisteröidään puolestaan *tingbogen* -nimiseen rekisteriin. Moottoriajoneuvojen, autojen ja asuntovaunujen perävaunujen ja puoliperävaunujen rekisteröinti tehdään rekisteriin *bilbogen*. Lisäksi asunto-osakeyhtiön osuuksille on käytössä rekisteri *andelboligbogen*. Ks. *tinglysningsloven* osa I ja luvut 6a ja 6b.

⁶⁰ AIPPI, Security interests over intellectual property 2016, s. 2–3.

⁶¹ AIPPI on kansainvälinen yhdistys ja sen tehtävänä on parantaa ja edistää immateriaalioikeuksien suojaa. Ks. Tieteen termipankki, AIPPI.

⁶² AIPPI 2016, s. 14.

kiinnittänyt huomiota siihen, että aineettomiin oikeuksiin kohdistuvien vakuusoikeuksien rekisteröinti on monimutkaisia, ja rekisteröintimenettelyä tulisi yksinkertaistaa.⁶³

Tanskassa on pyritty laajentamaan henkilökohtaisen omaisuuden vakuuskäyttöä, mikä on avannut mahdollisuuden myös tekijänoikeuden tehokkaalle sivullisia sitovalle panttaukselle rekisteröinnin kautta. Vakuusjärjestelmä eroaa merkittävästi Suomen oikeusjärjestelmästä, vaikka lainsäädännön kehittämisen lähtökohdat ovat osin samat. Rekisteröinti kohdistuu Tanskassa suhteellisen laajaan omaisuusmassaan, minkä vuoksi vastaavan laajuinen rekisteröintijärjestelmä ei vaikuta Suomen olosuhteissa tarkoituksenmukaisimmalta vaihtoehdolta.

4.2 Belgian yleinen rekisteri irtaimen omaisuuden vakuusoikeuksille

Belgiassa julkisuutta on pidetty vakuusoikeuden muodostumisen keskeisenä lähtökohtana. Aiemmin Belgiassa ei ollut mahdollista perustaa panttausta sellaiseen irtaimen omaisuuteen, jonka hallintaa ei voitu siirtää.⁶⁴ Heinäkuussa 2013 toteutetun lainsäädäntöuudistuksen myötä säädettiin uusi laki siviililain muuttamisesta irtaimen omaisuuden vakuusoikeuksien osalta eli niin sanottu panttilaki.⁶⁵ Uudistuksen yhteydessä perustettiin kansallinen digitaalinen rekisteri irtaimen omaisuuden vakuusoikeuksille.⁶⁶ Rekisterin tavoitteena oli yhdenmukaistaa panttausta koskeva sääntely mahdollisimman hyvin vastaavaksi kansainvälisen viitekehyksen kanssa. Laki on saanut vaikutteita Yhdysvaltojen ja Ranskan lainsäädännöstä sekä UNCITRALin oppaista, ja sen tarkoituksena on ollut edistää vakuusoikeuksien harmonisointia Euroopassa.⁶⁷ Lisäksi tavoitteena on ollut luottomahdollisuuksien laajentaminen, velkojien, velallisten ja kolmansien osapuolten aseman parantaminen sekä sääntelyn yhtenäistäminen.⁶⁸

Rekisteri on tarkoitettu kaikelle irtaimelle omaisuudelle, sekä aineelliselle että aineettomalle.⁶⁹ Näin ollen tekijänoikeuden panttaus voidaan myös rekisteröidä tänne.⁷⁰

---

⁶³ AIPPI 2016, s. 12–13.

⁶⁴ Dirix 2016, s. 392. Ainut panttioikeus, joka ei perustunut hallinnan siirtoon oli ns. yritysantti.

⁶⁵ Panttilaki on lisäys Belgian siviililakiin *Code Civil* (osa XVII, kirja III).

⁶⁶ Storme – Malekzadem 2020, s. 119–120. Ks. lisäksi Dirix 2016, s. 396. Vakuusoikeuksia ei ole muuten yhtenäistetty yhden vakuusoikeuden käsitteen alle vaan edelleen lainsäädäntö perustuu erilaisille vakuustyypeille, kuten pantti ja omistuksenpidätys.

⁶⁷ Dirix – Sagaert 2014, s. 232.

⁶⁸ Dirix – Sagaert 2014, s. 238.

⁶⁹ Dirix – Sagaert 2014, s. 242.

⁷⁰ Belgiassa tekijänoikeus itsessään syntyy ilman rekisteröintiä *Code de droit économique* (2013) XI.165 artiklan mukaisesti.

Panttilain 29 artiklan mukaan pantinhaltijalla on panttisopimuksen perusteella oikeus rekisteröidä panttinsa kirjaamalla se rekisteriin. Rekisteröinnin yhteydessä panttauksen tiedot on yksilöitävä panttilain 30 artiklan mukaisesti, ja rekisteröinti edellyttää panttaussopimuksen olemassaoloa. Järjestelmä muistuttaa enemmän ilmoituksenvaraista rekisteröintiä, sillä vaikka panttaussopimuksen olemassaoloa edellytetään, sitä ei itsessään tarvitse rekisteröidä.⁷¹ Pantin rekisteröinti maksaa kahdestakymmenestä viiteensataan euroon riippuen panttikohteen arvosta.⁷² Rekisteröinti ei näin ollen aiheuta merkittäviä kustannuksia, jolloin ne eivät välttämättä muodostu rekisteröinnin esteeksi, verraten edellä käsiteltyyn Tanskaan.

Rekisteröinnin muodollisuuksista säädetään erikseen 17.9.2017 annetulla kuninkaallisella asetuksella. Muodollisuudet koskevat erityisesti maksuja ja rekisteriin pääsyn edellytyksiä. Rekisterinpitäjän rooli on enemmänkin passiivinen. Kuka tahansa voi tehdä rekisteriin ilmoituksia, ja rekisterinpitäjä tarkastaa ainoastaan muodolliset vaatimukset. Panttivelkojalla on velvollisuus poistaa merkintä rekisteristä viimeistään velan tultua maksetuksi. Etusija vakuuskohteeseen määräytyy pääsääntöisesti rekisteröinnin ajankohdan mukaan, joskin poikkeuksia tästä on.⁷³

Ennen yleisen vakuusoikeuksien rekisterin käyttöönottoa Belgiassa oli jo käytössä erityisiä omaisuuslajikohtaisia rekistereitä Suomen tapaan esimerkiksi patenteille ja tavaramerkeille. Nämä rekisterit ovat edelleen käytössä. Lainsäädäntö ei kuitenkaan ota selkeästi kantaa siihen, voidaanko patentin tai tavaramerkin vakuusoikeus rekisteröidä myös yleiseen rekisteriin, mutta käytännössä näin on toimittu.⁷⁴

Useiden rekistereiden samanaikainen ja osin päällekkäinen ylläpito voi kuitenkin aiheuttaa epäselvyyttä panttauksen rekisteröinnissä. Belgian panttilain 25 artikla velvoittaa niin sanotusti ammattilaiset vakuudensaaajat, kuten elinkeinonharjoittajat ja pankit tarkistamaan sekä erityisrekisterit että yleisen rekisterin. Muilla vakuudensaaajilla ei ole samanlaista velvollisuutta tarkistaa yleistä vakuusrekisteriä. Ammattilaisen vakuudensaaajan vilpittömä mieltä ei siten suojata, vaan heidän oletetaan tietävän mahdollisista rekisteröinneistä.⁷⁵

---

⁷¹ Storme – Malekzadem 2020, s. 129.

⁷² Storme – Malekzadem 2020, s. 132.

⁷³ Dirix 2016, s. 399.

⁷⁴ Storme – Malekzadem 2020, s. 132–133. Patenttien vakuusoikeudet tulee rekisteröidä Belgian aineettomien oikeuksien rekisteriin ja tavaramerkkien Beneluxin aineettomien oikeuksien rekisteriin, jota ylläpidetään Haagissa.

⁷⁵ Storme – Malekzadem 2020, s. 139.

Tekijänoikeuden kannalta rekisteröinti on kuitenkin yksiselitteinen. Ainoa julkivarmistuskeino on merkintä yleiseen rekisteriin.

Belgiassa uudistuksen taustalla voidaan nähdä pyrkimys toimivampaan rekisterijärjestelmään, joka mahdollistaa rahoituksen saamisen helpommin ja laajemmin omaisuuslajista riippumatta. Uudistus on parantanut erityisesti tekijänoikeuden asemaa. Belgian järjestelmässä on paljon samankaltaisuuksia Tanskan järjestelmän kanssa ja se on ottanut joitain vaikutteita seuraavaksi käsiteltävästä Ranskan oikeusjärjestelmästä. Tanskassa rekisteröinti kohdistuu kuitenkin laajempaan omaisuusmassaan kuin Belgiassa. Belgian lähtökohdat ennen uudistusta muistuttavat monin tavoin Suomen nykytilannetta, joten vastaavanlainen uudistus voisi olla mahdollinen myös Suomessa. Belgian järjestelmä vastaa lisäksi pitkälti kansainvälistä viitekehystä, jonka perustana ovat UNCITRALin ja EBRD:n mallilait.

4.3 Ranskan tekijänoikeuslajikohtaiset rekisterit

Vakuusoikeuksista säädetään Ranskan siviililaissa *Code civil* (262/1942, CC). Vuonna 2006 toteutettu siviililain uudistus muutti vakuusoikeuksien järjestelmää siten, ettei vakuusoikeuden perustaminen edellytä enää hallinnan luovutusta.⁷⁶ Ranskassa voidaan perustaa vakuusoikeuksia myös aineettomiin oikeuksiin.⁷⁷ Näitä ovat panttaus, omistuksenpidätys ja sopimusperusteinen pidätysoikeus.⁷⁸ Lisäksi käytössä on fiducia-vakuus, joka aineettomien oikeuksien osalta koskee oikeuksien hyödyntämisestä syntyviä saatavia.⁷⁹ Aineettomien oikeuksien kohdalla vakuus kohdistuu oikeuden taloudelliseen käyttöoikeuteen.⁸⁰ CC 2336 artiklan mukaan Ranskassa kaikki panttioikeudet tulee perustaa kirjallisesti, ja CC 2337 artiklan mukaan panttaus on kolmansia osapuolia sitova

---

⁷⁶ Riffard 2016, s. 369.

⁷⁷ Ks. tekijänoikeudesta Séjean – Binctin 2020, s. 373. Ranskan aineettomia oikeuksia koskevan lain *Code de la propriété intellectuelle* (92-597/1992, CPI) peruseriaatteet tekijänoikeuden syntymisen osalta vastaavat pitkälti Suomen tekijänoikeuslakia, sillä tekijänoikeus syntyy ilman rekisteröintiä.

⁷⁸ Séjean – Binctin 2020, s. 374. Ks. lisää Séjean – Binctin 2020, s. 375–376 omistuksenpidätyksestä ja sopimusperusteisesta pidätysoikeudesta.

⁷⁹ Ks. Séjean – Binctin 2020, s. 375–376. Fiducia-vakuus muistuttaa paljon monien maiden trust-järjestelmiä. Fiducia-vakuudella tarkoitetaan sitä, että velallinen siirtää omistusoikeuden tiettyyn omaisuuteen, kuten aineettomiin oikeuksiin fiduciarille. Fiducia-vakuus ei edellytä kaikkien oikeuksien siirtämistä velkojalle, vaan velallisen on mahdollista pidättää itsellään osa oikeuksista, jotta teosta tai sen oikeuksia voi jatkossakin hyödyntää. Ks. lisäksi Séjean – Binctin 2020, s. 385. Julkivarmistus kyseisessä vakuusmuodossa ei ole kuitenkaan tehokas, sillä sille tarkoitettu rekisteri ei ole sivullisten tarkasteltavissa ja näin ollen vakuus ei saa sivullissuojaa. Sivullissuoja syntyy sopimuksen päivämäärän mukaan.

⁸⁰ Séjean – Binctin 2020, s. 382–383.

julkivarmistuksen jälkeen. CC 2338 artikla mahdollistaa panttauksen kirjaamisen erityiseen rekisteriin silloin, kun kohdetta ei voida pantata hallinnan siirrolla.

CC 2355 artiklan mukaan aineettomien oikeuksien panttaus voi perustua sopimukseen tai tuomioistuimen määräykseen. Nämä yleiset aineettomien oikeuksien vakuuskäytön säännöt koskevat myös tekijänoikeutta.⁸¹ Myös aineettomien oikeuksien hyödyntämiseen liittyvien saatavien panttaus toimii CC 2355 artiklan mukaisesti.⁸² Lainsäätäjä on kuitenkin halunnut pitää aineellisen ja aineettoman omaisuuden vakuudet osittain erillään.⁸³ Oikeuskirjallisuuden mukaan aineettomiin oikeuksiin, lukuun ottamatta saatavia, sovelletaan samoja sääntöjä kuin aineellisen omaisuuden vakuusoikeuksiin.⁸⁴ Toisaalta oikeuskirjallisuudessa ei ole esitetty, että CC 2338 artiklan mukainen rekisteri soveltuisi aineettomille oikeuksille. Vallitseva käsitys on ollut, että aineettomien oikeuksien panttaukset tulee kirjata niitä koskeviin erityisrekistereihin, kuten patenti- tai tekijänoikeusrekistereihin.⁸⁵

Ranska on esimerkki oikeusjärjestelmästä, jossa tekijänoikeuden rekisteröinti on mahdollistettu tietuentyypisille teoksille. Ranskaan on perustettu erilliset rekisterit tietokoneohjelmistoille sekä elokuville ja audiovisuaaliselle sisällölle. Nämä rekisterit mahdollistavat panttauksen julkivarmistuksen niiden tekijänoikeuksille. CPI L132-34 artiklan mukaan ohjelmistojen tekijän käyttöoikeus voidaan pantata ja rekisteröidä erityisrekisteriin. Rekisteriä ylläpitää Ranskan *Institut national de la propriété industrielle*. Rekisteröinnin yhteydessä ohjelmisto on yksilöitävä mahdollisimman tarkasti, ja rekisteröinnistä tulee ilmetä muun muassa tekijänoikeuden haltija, vakuusvelkoja ja ohjelmiston hyväksikäyttöoikeudet.⁸⁶

Elokvien ja audiovisuaalisten teosten tekijänoikeuksien panttauksesta säädetään puolestaan laissa *Code du cinéma et de l'image animée*.⁸⁷ Lain L123-1 artiklan mukaan rekisteriin merkitään muun ohella panttioikeuden perustamiset elokuva- tai audiovisuaalisen teoksen nykyisiin tai tuleviin omistus- tai käyttöoikeuksiin. Etusija määräytyy lain L123-5 artiklan

---

⁸¹ Séjean – Binctin 2020, s. 374.

⁸² Séjean – Binctin 2020, s. 381.

⁸³ Riffard 2016, s. 376.

⁸⁴ Riffard 2016, s. 380.

⁸⁵ Séjean – Binctin 2020, s. 383.

⁸⁶ Séjean – Binctin 2020, s. 384.

⁸⁷ Séjean – Binctin 2020, s. 377. Laissa säädetään yleisesti ja laaja-alaisesti elokuvista ja audiovisuaalisista oikeuksista ja niihin liittyvien oikeuksien rekisteröinnistä.

mukaan rekisteröintijärjestyksen perusteella. Rekisteriä hallinnoi Ranskan *Registre public du cinéma et de l'audiovisuel*.⁸⁸

Ranskan järjestelmä suojaa vahvasti kahta teostyyppiä, joiden tekijänoikeuksilla voidaan tekijänoikeudenhaltijan ja rahoittajan näkökulmasta katsoa olevan merkittävää taloudellista arvoa. Digitaalisten teosten määrän kasvu huomioon ottaen ratkaisu voi olla tarkoituksenmukainen. Malli aiheuttaisi Suomen oikeudessa kuitenkin haasteita, joista merkittävin liittyy useiden rekistereiden perustamisen taloudellisiin kustannuksiin. Usean rekisterin järjestelmä voi toisaalta olla hallinnollisesti toimiva, koska työmäärä jakautuu eri tahoille. Kokonaisuutena Ranskan vakuusoikeuksien ja rekisteröinnin järjestelmistä muodostuu kuitenkin jokseenkin hajanainen kuva. Yleistä vakuusoikeuksien rekisteriä ei ole otettu käyttöön aineettomien oikeuksien panttauksen rekisteröintiin. Suomen vakuusoikeudellista järjestelmää kehittäessä tulisi varmistaa, että mahdollinen yleinen vakuusoikeuksien rekisteri ulottuisi sekä aineelliseen että aineettomaan omaisuuteen.

4.4 Italian usean tekijänoikeusrekisterin järjestelmä

Panttauksen perustaminen aineettomaan oikeuteen on mahdollista Italian siviililain *Codice civile* (292/1942) 2806 artiklan mukaisesti.⁸⁹ Panttaus voidaan perustaa vain kirjallisella asiakirjalla, kuten panttaussopimuksella. Siviililain 2787 artiklan mukaan asiakirjan päiväys määrittää etusijan suhteessa sivullisiin ja myöhemmin kilpailevia oikeuksia vastaan.⁹⁰

Tekijänoikeuden panttaus voidaan lisäksi rekisteröidä Italian tekijänoikeuslain *Legge sul diritto d'autore*, (633/1941, LA) 103 artiklan mukaiseen yleiseen rekisteriin. Rekisteröinti on mahdollinen myös tietokoneohjelmistoille tarkoitettuun erityisrekisteriin. Rekisteröinti toimii todisteena tekijänoikeuden olemassaolosta ja oikeuden julkisuudesta. LA 104 artiklan mukaan rekisteriin voidaan asianosaisen pyynnöstä merkitä osapuolten välillä tehdyt asiakirjat, joilla siirretään kokonaan tai osittain tämän lain mukaisia oikeuksia tai joilla perustetaan hallintatai vakuusoikeus niihin.⁹¹

Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 91/250/ETY täytäntöönpanevan asetuksen (518/1992) 6 artikla täydentää LA 103 artiklaa siten, että

---

⁸⁸ Séjean – Binctin 2020, s. 384.

⁸⁹ Ricolfi 2020, s. 441–442. Ks. lisäksi Ricolfi 2020, s. 444. Tekijänoikeus itsessään tulee voimaan Italiassa ilman erillisiä rekisteröintitoimenpiteitä

⁹⁰ Ricolfi 2020, s. 445–446.

⁹¹ Yleisen rekisterin tarkemmasta täytäntöönpanosta säädetään erikseen asetuksella (1369/1942).

SIAE:n tehtävänä on ylläpitää erillistä tietokoneohjelmien julkista rekisteriä. Rekisteriin voidaan kirjata niiden taloudellista hyödyntämistä koskevia tietoja. Lisäksi asetuksessa tietokoneohjelmistojen erityisestä julkisesta rekisteristä (244/1994) säädetään tarkemmin rekisteröintikäytännöistä, kuten 2 artiklassa siitä, mitä rekisteröitävästä ohjelmasta ja tekijänoikeuden haltijasta tulee ilmoittaa.

LA 103 artiklassa viitataan lisäksi elokuvia ja audiovisuaalisia teoksia koskevaan lakiin (220/2016), jonka 32 artiklassa säädetään elokuva- ja audiovisuaalisten teosten julkisen rekisterin perustamisesta. Rekisteriin merkitään kaikki asiakirjat ja sopimukset, jotka liittyvät tällaisten teosten tuotantoon, levitykseen, esittämiseen ja hyödyntämiseen liittyviin oikeuksiin. Elokuvateollisuuden sääntelyä koskevan asetuksen (153/1994) 22 artiklan mukaan rekisteriä hallinnoi Italian tekijänoikeusjärjestö SIAE, ja sinne voidaan rekisteröidä muun ohella taloudellista hyödyntämistä koskevat siirrot, jotka koskevat etuoikeuksia teokseen.⁹²

Italian tekijänoikeuslain mukaiset rekisterit mahdollistavat siten suojatun teoksen olemassaolon, oikeudenhaltijan henkilöllisyyden, omistuksen siirtojen ja vakuusoikeuksien rekisteröinnin.⁹³ LA 111 artiklan mukaan tekijänoikeuden julkaisemisoikeutta ja julkaistun teoksen hyödyntämisoikeutta ei kuitenkaan voida pantata tai ulosmitata siltä osin kuin ne kuuluvat tekijälle.⁹⁴ Toisaalta LA 111 artiklan 2 momentin mukaan teoksen kopiot ja niiden hyödyntämisestä saadut tuotot voidaan asettaa pantiksi tai ulosmitata. Näin ollen tekijänoikeutta ei voida käyttää panttaukseen silloin, kun alkuperäinen tekijä on edelleen oikeudenhaltija.⁹⁵

Vaikka tekijänoikeuslaki mahdollistaa rekisteröinnin, tällä ei ole konkreettisia oikeusvaikutuksia sivullisia sitovuuteen muutoin kuin elokuvien tai audiovisuaalisten teosten osalta.⁹⁶ Muut rekisterit toimivat lähinnä todistelukeinoina, eivätkä sivullisia sitovina julkivarmistusmenetelminä. Italian siviililain mukainen panttaussopimuksen ajallinen etusija on myös jokseenkin ongelmallinen. Etusijojen tarkistus vaatisi merkittävän selvityksen tekemistä, jotta kaikki mahdolliset tekijänoikeutta rasittavat panttioikeudet voitaisiin tunnistaa.

---

⁹² Ricolfi 2020, s. 443–444.

⁹³ Tosato 2017, s. 270.

⁹⁴ Tämä vastaa siis pitkälti myös Suomen TekijäL 28:ää ja 42 §:ää ulosmittauskiellon ja luovutuskelpoisuuden puolesta.

⁹⁵ Tosato 2017, s. 278.

⁹⁶ Ricolfi 2020, s. 444.

Tämän ja muiden vakuusoikeuksien kirjaamiseen liittyvien epäselvyyksien takia, muita kuin elokuvateoksien tekijänoikeuksia hyväksytään pantiksi hyvin harvoin.⁹⁷

Italian tekijänoikeuden panttauksen ongelmat liittyvät etenkin omistusoikeuden siirtojen kattavan rekisteröinnin puutteeseen. Keskitettyä tahoja, josta tekijänoikeuteen perustuva vakuus voitaisiin luotettavasti tarkistaa, ei ole. Tämä heikentää tekijänoikeuden vakuuskäytön kaupallista houkuttelevuutta. Ongelmaa voidaan pyrkiä ratkaisemaan sopimusteknisillä ratkaisuille ja laajoilla tarkastusprosesseilla, mutta nämä lisäävät itsessään kustannuksia merkittävästi.⁹⁸

Italian järjestelmä on siten tekijänoikeuden panttauksen ja muun vakuuskäytön osalta jokseenkin puutteellisen ja hajanaisen oloinen. Lainsäädäntö tarjoaa kuitenkin periaatteellisen mahdollisuuden tekijänoikeuden vakuusoikeuksien rekisteröinnille. Ideaalitulanteessa tämä rekisteröinti toimisi panttauksen julkivarmistuskeinona. Vastaava muutos Suomen tekijänoikeuslakiin voisi olla mahdollinen, eikä se edellyttäisi kokonaan uutta lakia. Tosato on ehdottanut, että tekijänoikeuksien ja niihin perustuvien lisenssien rekisteröinti tulisi säätää pakolliseksi kaikissa vakuusoikeudellisissa toimissa ja etusija ratkaistaisiin rekisteröintiajankohdan perusteella. Lisäksi hänen mukaansa LA 111 artiklan rajoitus tulisi poistaa, sillä se saattaa pakottaa tekijän vastaavanlaiseen järjestelyyn kuin Suomen oikeuden yhtiöittämisessä.⁹⁹

---

⁹⁷ Ricolfi 2020, s. 460. Ks. lisäksi Ricolfi 2020, s. 443. Ricolfin mukaan Italiassa aineettomia oikeuksia, elokuvia lukuun ottamatta, käytetään ylipäättään hyvin vähän vakuutena. Tämä johtuu elokuvien projektirahoituksen keskeisyydestä.

⁹⁸ Tosato 2017, s. 278–279.

⁹⁹ Tosato 2017, s. 283.

5 Suomen oikeusjärjestelmän kehittäminen

5.1 Tekijänoikeusrekisteri

Tekijänoikeusrekisteri olisi tietyiltä osin yhteneväinen Suomen nykyisten rekisterijärjestelmien kanssa.¹⁰⁰ Sama rekisteröintitaho voisi mahdollisesti soveltaa tekijänoikeuden panttausten rekisteröinnistä vastaavaksi viranomaiseksi. Tekijänoikeus ei kuitenkaan ole rekisteröitävä oikeus, minkä vuoksi se ei ole suoraan rinnastettavissa nykyisiin rekisteröintijärjestelmiin. Italian lainsäädännön mahdollistama yleinen tekijänoikeusrekisteri voisi olla siitä huolimatta Suomen oikeuden näkökulmasta rakenteellisesti toimiva ratkaisu.¹⁰¹

Yksittäistä tekijänoikeuksia koskevaa rekisteröintijärjestelmää tulisi arvioida sen perusteella, onko Suomessa tekijänoikeuden alalla teostyyppejä, jotka erityisesti edellyttäisivät panttauksen julkivarmistusta muihin teostyyppihin verrattuna. Vastaavasti elokuva- sekä tietokoneohjelmistoteollisuudella voi olla merkittävää vakuusarvoa omaavia tekijänoikeuksia. Toisaalta myös etenkin elokuvateollisuudessa voi olla tarvetta projektirahoitukseen. Rajattu rekisteröintimalli ei vaikuta kuitenkaan tarkoituksenmukaisimmalta ratkaisulta, sillä se sulkisi suuren osan tekijänoikeuden alaisista teoksista vakuuskäytön ulkopuolelle. Tämä ei olisi kustannustehokasta, ja lopulta rekisteröintimäärät jäisivät todennäköisesti vähäisiksi, mikäli rekisteri kattaisi vain osan tekijänoikeuksista.

Yleistä aineettomille oikeuksille perustettua vakuusrekisteriä ei ole käytössä niissä oikeusjärjestelmissä, joita tässä tutkielmassa on tarkasteltu. Sitä ei myöskään suositella UNCITRALin oppaassa. Suomessa on jo ennestään teollisoikeuksia koskevia rekistereitä, eikä vaikuta tarkoituksenmukaiselta heikentää niiden asemaa perustamalla yksi ainoa rekisteri pelkästään aineettomien oikeuksien vakuuskäyttöä varten. Tällainen ratkaisu voisi johtaa epätarkoituksenmukaiseen päällekkäisyyteen. Toisaalta päällekkäisyyden ongelmaan voitaisiin puuttua lainsäädännöllisin keinoin, mutta tämä saattaisi edellyttää tarpeettomia rakenteellisia muutoksia. Esimerkiksi vakuusoikeuksien kirjaamisoikeuden poistaminen nykyisistä keskitetyistä rekistereistä saattaisi olla epäkäytännöllinen ratkaisu.

---

¹⁰⁰ Ks. Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 69. Suomessa on jo tietyille aineettomille oikeuksille PRH:n ylläpitämiä rekistereitä, kuten patenteille, johon niiden panttaus voidaan kirjata.

¹⁰¹ Toisaalta edellä esitetyn mukaan järjestelmä sisältää jokseenkin paljon puutteita ja epävarmuuksia, joten nämä seikat Suomen tulisi ottaa huomioon tekijänoikeuslakia muutettaessa tai rekisteriä perustaessa.

5.2 Vakuusoikeuksien rekisteri

Useat oikeusjärjestelmät ja mallilait puoltavat yleisen vakuusoikeuksia koskevan rekisterin perustamista. Tällaisen rekisterin luominen edellyttäisi kuitenkin jokseenkin merkittävää lainsäädäntömuutosta tai kokonaan uuden lain säätämistä. Suomessa ei nimittäin ole yleisiä irtainta tai vakuusoikeuksia koskevia lakeja, kuten siviililakia. Suomeen voitaisiin kuitenkin säätää kokonaan uusi laki, joka vastaisi Tanskan rekisteröintilakia vakuusoikeuksien rekisteröinnistä ja rekisterin perustamisesta. Yleisen vakuusrekisteri perustamista vaikeuttaa myös sen mahdollinen päällekkäisyys olemassa olevien rekistereiden kanssa. Ongelmaan on kuitenkin pyritty vastaamaan esimerkiksi EBRD:n mallilain 11 artiklassa sekä Belgian oikeusjärjestelmässä, joissa on asetettu säännöt rekistereiden tarkistamiselle. Ei vaikuta tarkoituksenmukaisena lakkauttaa jo olemassa olevia rekistereitä, sillä osa rekistereistä ei palvele pelkästään vakuusoikeuksien kirjaamista, vaan myös oikeuden olemassaolon osoittamista.¹⁰²

Vakuusoikeuksien rekisterin perustamis- ja ylläpitokustannukset olisivat huomattavasti suuremmat kuin yksittäisen tekijänoikeusrekisterin. Toisaalta vakuusoikeuksien rekisteri yhdenmukaistaisi kaikkea vakuuskäyttöä, ja estäisi järjestelmää muodostumasta eriytyneeksi siten, että tietyt vakuuskohteet saisivat parempaa suojaa kuin toiset. Suomessa panttioikeus voidaan perustaa muillakin keinoin, joten voisi olla perusteltua suojata eriytetysti juuri niitä vakuuskohteita, joihin näitä julkivarmistustapoja ei voida soveltaa.¹⁰³

5.3 Lainsäädännön kehittäminen

CLLS:n perustama työryhmä on arvioinut vakuusoikeudellisen lainsäädännön uudistustarpeita Englannissa. Calnan on esittänyt omia näkemyksiään työryhmän määrittelemien vakuusoikeudellisten periaatteiden, yksinkertaisuuden, joustavuuden, vapauden ja läpinäkyvyyden, pohjalta.¹⁰⁴ Vaikka arvio kohdistuu lähinnä Englantiin ja common law -järjestelmään, se tarjoaa hyödyllisen vertailukohtan Suomen lainsäädännön kehittämiseksi. Näistä periaatteista erityisesti läpinäkyvyyden kehittäminen on keskeinen tekijänoikeuden panttauksen kannalta. Calnanin mukaan rekisteröinti edistää läpinäkyvyyttä, ja paras

---

¹⁰² Jos yleinen vakuusoikeuksien rekisteri perustettaisiin, tulisi lainsäädännön ottaa selkeästi kantaa rekisteröinnin päällekkäisyyteen.

¹⁰³ Tanskan oikeusjärjestelmän kaltainen laaja henkilökohtaisen omaisuuden rekisteri ei kuitenkaan vaikuta tarkoituksenmukaiselta Suomen näkökulmasta, sillä se kohdistuu hyvin laajaan omaisuusmassaan eikä ainoastaan vakuusoikeuksiin, vaikkakin Tanskan erillinen rekisteröintilaki sopisi Suomen oikeusjärjestelmään.

¹⁰⁴ Calnan 2015, s. 452.

lähestymistapa olisi vaatia rekisteröintiä kaikilta vakuuksilta, ellei velkoja ole saanut vakuuskohdetta haltuunsa tai ellei rekisteröinti ole erittäin painavasta syystä tarpeeton tai mahdoton.¹⁰⁵

Tekijänoikeuden vakuuskäytön ja panttauksen julkivarmistuksen lainsäädännön kehittäminen ei ole saanut ulkoista painetta esimerkiksi EU:lta. Mikäli EU päätyisi harmonisoimaan vakuusoikeuksia, myös tekijänoikeuden panttaus yhdenmukaistuisi jäsenvaltioiden välillä. Tämä selkeyttäisi tällä hetkellä eriytynyttä vakuusoikeuksien järjestelmää. Mallilakien harmonisointitavoitteet ovat kuitenkin kohdistuneet ensisijaisesti aineettomien oikeuksien vakuuskäytön harmonisoinnille tai ylipäätään vakuusoikeuksien yhdenmukaistamiselle. Näin ollen on epätodennäköistä, että EU tulisi harmonisoimaan ainoastaan tekijänoikeuden vakuuskäyttöä.

Ilmoituksenvarainen rekisteröintijärjestelmä voisi olla toimiva vaihtoehto, sillä se olisi mahdollisesti prosessina kevyempi kuin asiakirjapohjainen järjestelmä. Toisaalta asiakirjapohjainen järjestelmä, johon liittyy tekijänoikeuden panttaussopimuksen rekisteröinti, voisi taata paremman oikeusvarmuuden ja todennettavuuden. Tämä olisi linjassa yleisemmän eurooppalaisen käytännön kanssa. Toisaalta tulevaisuuden suunta näyttää hankkeiden ja mallilakien pohjalta sekä esimerkiksi Belgian lainsäädäntömuutoksen osalta siltä, että käytäntö olisi menossa ilmoituksenvaraisempaan suuntaan. Molemmat vaihtoehdot turvaavat läpinäkyvyyden tavoitteen, mutta asiakirjapohjainen malli jokseenkin varmemmin.¹⁰⁶

Lainsäädännön olisi myös määriteltävä, perustuuko rekisteröinti vapaaehtoisuuteen vai pakollisuuteen. Pakollinen rekisteröinti turvaisi paremmin sen, ettei tekijänoikeutta rasittaisi kirjaamaton panttioikeus. Jos rekisteröinti olisi vapaaehtoista, tulisi rekisteröimättömän ja rekisteröidyn panttauksen etusijajärjestyksestä säätää laissa. Pakollinen rekisteröinti tekisi panttauksen julkivarmistuksesta yhdenmukaisempaa. Toisaalta pakollisuuden ulottamista hallinnan siirtoon perustuviin panttauksiin voitaisiin joutua pohtimaan sen tarkoituksenmukaisuuden osalta. Tämän vuoksi pakollisuuden rajaaminen saattaisi olla

---

¹⁰⁵ Calnan 2015, s. 474–475.

¹⁰⁶ Menettelyn käytännön toteutukseen voitaisiin ottaa kantaa lainsäädännössä tai sopia lainsäädännön puitteissa rekisteröintitahon toimesta. Rekisteröintimenettelyn tulisi olla edullinen ja panttausten rekisteröinnin osalta yhdenmukainen. Ks. lisäksi Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 69–70. Suomessa patenttien ja tavaramerkkien panttauksen kirjaaminen edellyttää lähtökohtaisesti asiakirjanäyttöä. Tämä puoltaa tekijänoikeuden panttauksen rekisteröinniltä vastaavaa, jotta linja muiden aineettomien oikeuksien kanssa olisi yhdenmukainen. Tilannetta on arvioitava kuitenkin eri tavalla riippuen siitä, onko rekisteri tekijänoikeuksien vakuusoikeuksille vai yleisesti vakuusoikeuksille.

vaikkea yleisen vakuusrekisterin osalta. Tekijänoikeuden panttauksen osalta pakollinen rekisteröinti olisi kuitenkin perusteltua, sillä muita julkivarmistuskeinoja ei ole. Tämä toteutuisi luontevasti tekijänoikeusrekisterin kautta.

6 Johtopäätökset

Vaikka tekijänoikeuden panttauksen ongelmat on tunnistettu etenkin suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa jo pitkään, sääntelyä tai käytänteitä ei ole muutettu.

Lainsäädäntöaukkoa ei ole ehkä nähty kiireellisenä, koska tekijänoikeutta ei ole perinteisesti pidetty varmana tai kannattavana vakuuskohteena. Taustalla on voinut vaikuttaa myös käsitys tekijänoikeudesta ensisijaisesti tekijän luovaa työtä suojaavana instituutiona, eikä rahoitusmarkkinoiden hyödyntämisvälineenä. Käsitys tekijänoikeuden vakuuskäytöstä on jokseenkin vanhentunut.

Julkivarmistuksen kehittäminen itsessään lisäisi tekijänoikeuden vakuuskäytön houkuttelevuutta rahoittajan näkökulmasta. Yritykselle, jonka merkittävin varallisuuserä on tekijänoikeus, panttaus voisi mahdollistaa rahoituksen saamisen tilanteissa, joissa muita vakuuksia ei ole. Tekijänoikeuksien hyödyntämisestä tulisi julkivarmistuksen kehityksen myötä laajempaa ja varmempaa. Suomen vakuusoikeudellinen ja panttioikeudellinen järjestelmä ei ole kehittynyt samaan suuntaan kuin monissa muissa Euroopan oikeusjärjestelmissä eikä vakuusoikeuksien käyttö ole yhtä yhdenmukaista.

Järjestelmän kehittäminen edellyttäisi merkittäviäkin lainsäädäntömuutoksia tai jopa kokonaan uuden lain säätämistä. Muutoksen hyötyjä olisi punnittava suhteessa työmäärään ja kustannuksiin. Tekijänoikeuksien määrän voidaan kuitenkin ennakoida kasvavan entisestään, mikä lisää tarvetta kehittää niiden panttauksen mahdollisuuksia. Panttaus on lähtökohtaisesti itsessään varma vakuusmuoto. Vaikka tekijänoikeuden vakuuskäytölle voitaisiin kehittää muita vaihtoehtoisia tapoja tai hyödyntää muita vakuustyyppisiä, nämä eivät ole aiemman perusteella yhtä varmoja tai tarkoituksenmukaisia.

Tekijänoikeusrekisterin perustaminen olisi todennäköisesti kevyin ratkaisu. Tämä ei loisi päällekkäisyyden ongelmaa muiden rekistereiden kanssa. Toisaalta yleinen vakuusrekisteri on käytössä useissa valtioissa, ja sekä kansainväliset oppaat että mallilait puoltavat sen käyttöönottoa. Yleisellä vakuusrekisterillä olisi laajempaa hyötyä koko vakuusoikeusjärjestelmän kannalta. Molemmissa vaihtoehdoissa on merkittäviä etuja, mutta myös epävarmuuksia. Tekijänoikeuden panttauksen julkivarmistuksen kehittäminen riippuu

viime kädessä siitä, kuinka laajasti Suomi on valmis uudistamaan vakuusoikeudellista järjestelmäänsä ja tekemään tarvittavia lainsäädäntömuutoksia tai mahdollisesti säätämään kokonaan uuden lain.

Mahdollinen laajempi yhdenmukaistaminen, kuten EU-tason harmonisointi, voisi olla tarpeen, sillä jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmät poikkeavat toisistaan huomattavasti. Pelkkä julkivarmistuksen kehittäminen ei yksinään ratkaise kaikkia tekijänoikeuden panttauksen kohdistuvia ongelmia, kuten vaikeaa tekijänoikeuden varallisuusarvon määrittelyä.

Julkivarmistuksen puutteellisuus on kuitenkin käytännöllisesti ja juridisesti merkittävin haaste, joten sen kehittäminen ja yhtenäistäminen olisi todellisuudessa tarpeen.